

FRYDERYK ROZEN

Sprawozdanie ze szkoły letniej *History of Libraries* w Lincoln College, Oxford 2016

W dniach 13–15 lipca w Lincoln College przeprowadzone zostało szkolenie z nowych narzędzi badań inkunabulistycznych opracowanych na Uniwersytecie Oksfordzkim. Organizatorem spotkania był zespół projektu 15cBooktrade. W szkoleniu uczestniczyło 25 uczestników z Włoch, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Polski, Austrii, Grecji, Irlandii, Słowenii i Hiszpanii. Wśród nich była prof. Lilian Armstrong, historyk sztuki i specjalistka od iluminowanej książki włoskiej w epoce Odrodzenia.

Tematyka spotkania, obok umiejętności techniczno-praktycznych, obejmowała szerokie spektrum zagadnień zastosowania nowych technologii do badań nad dziejami książki i piśmiennictwa europejskiego w XV i XVI stuleciu. Zasadniczą część programu tworzyły wykłady, wizyty w bibliotekach i ćwiczenia w małych grupach. Poza członkami projektu 15cBooktrade w prowadzenie zajęć zaangażowali się pracownicy kilku bibliotek i kolegiów. Pierwszy dzień wypełniły zajęcia teoretyczne, pokazy zabytkowych woluminów i wizyty w bibliotekach. Drugiego dnia

rozpoczęły się pierwsze ćwiczenia, przeplatane wykładami i zajęciami w bibliotekach. Program trzeciego dnia obejmował głównie kontynuację pracy w grupach oraz prezentacje przygotowane przez uczestników.

Część wykładów poświęcona była omówieniu ogólnych zagadnień związanych z historią książki i bibliotek. Prof. Richard Sharpe omówił zagadnienie rozwoju średniowiecznych bibliotek angielskich. W drugim wykładzie podjął trudny temat identyfikacji tekstów funkcjonujących w średniowieczu pod różnymi tytułami i przypisywanych różnym autorom. Wykład prof. Henry'ego Woudhuysena, obecnego rektora Lincoln College, dotyczył angielskiej produkcji książki rękopiśmiennej w czasach po wynalezieniu druku. Prof. Ian Maclean wprowadził słuchaczy w historię druku i rozpowszechniania podręczników. Pozostali wykładowcy skupili uwagę na nowych narzędziach badawczych, wykorzystujących możliwości stwarzane przez internet, digitalizację i inne technologie komputerowe. Dr Cristina Dondi, kierownik projektu 15cBooktrade, zaprezentowała prowadzoną w jego ramach

internetową bazę proveniencji inkunabułów MEI (Material Evidence of Incunabula), bazę TEXT-inc zawierającą szczegółowy opis zawartości treściowej inkunabułów oraz inne bazy prowadzone przez CERL. Prof. James Willoughby omówił bazę MLGB3 (Medieval Libraries of Great Britain), dającą możliwość rekonstruowania zasobów bibliotek angielskich na podstawie średniowiecznych katalogów oraz wpisów proveniencyjnych z poszczególnych egzemplarzy. Obecnie, we wciąż rozbudowywanej bazie, opisanych jest 7500 tekstów oraz 30 000 woluminów. Matilde Malaspina, doktorantka w Lincoln College, wprowadziła słuchaczy w możliwości badań komputerowych nad ilustracją książki piętnastowiecznej.

Zajęcia warsztatowe, podobnie jak wykłady, miały dwojaki charakter. Część z nich służyła lepszemu poznaniu książki zabytkowej poprzez zapoznanie się z konkretnymi egzemplarzami. Tak więc większą część pierwszego przedpołudnia uczestnicy spędzili w nowocześnie wyposażonej sali Visiting Scholars Centre w Weston Library. Irene Ceccherini zaprezentowała rękopisy z kolekcji Matteo Luigi Canoniciego. James Willoughby pokazał i omówił rękopisy pochodzące z średniowiecznych bibliotek angielskich. Z kolei Alan Coates i Francesca Galligan przeprowadzili pokaz inkunabułów, druków szesnastowiecznych oraz źródeł archiwalnych do badań kolekcji Bodlejany. Pozostałe warsztaty służyły zapoznaniu uczestników z praktycznym wykorzystaniem nowych narzędzi opracowania inkunabułów. W zależności od zainteresowań mogli oni wziąć udział w ćwiczeniach z katalogowania w MEI, TEXT-inc lub obu tych bazach. Podzieleni na małe grupy otrzymali własne konta i rozpoczęli pracę pod opieką członków zespołu 15cBooktrade. Naukę prowadzili dr Cristina Dondi, Geri Della Rocca de Candal, dr Maria Alessandra Panzanelli Fratoni, Matilde Malaspina oraz dr Birgit Mikus. Część materiałów do opisywania proveniencji pochodziła z prywatnej kolekcji Johna Gordana, który

udostępnia swe zbiory na potrzeby katalogu MEI.

Kolejną możliwość zapoznania się z zabytkowymi księgami i historycznymi miejscami ich przechowywania stwarzały cztery wizyty w bibliotekach trzech kolegów: Merton (oprowadzała Julia Walworth), Lincoln College (Fiona Piddock, Sarah Cusk, Rahel Fronda) i All Souls (Gaye Morgan) oraz w najstarszej części Bodlejany – Duke Humfrey's Library, po której oprowadzał Richard Ovenden.

Ostatniego dnia uczestnicy szkolenia mieli okazję do zaprezentowania własnych prac. Silvia Manzi (Uniwersytet w Teramo) zreferowała badania nad szesnastowiecznymi dokumentami papieskimi i ich tłumaczeniami opracowywanymi w diecezjach, oraz nad relacjami między ich rękopiśmiennymi i drukowanymi wersjami. Tematem prezentacji Vicky Gerontopoulou (Ateń, Onassis Foundation) była kolekcja książki greckiej z XVI–XIX wieku w bibliotece Onassis Foundation. Zbiory te są digitalizowane oraz katalogowane w bazie internetowej, która zawiera także opisy przetłumaczone na język angielski. Dr Sonja Svoltjšak (Biblioteka Narodowa i Uniwersytecka, Lublana) omówiła trzy projekty badawcze. Pierwszym z nich, realizowanym w Bibliotece Narodowej Słowenii, jest rekonstrukcja biblioteki czołowej postaci słoweńskiego Oświecenia, wielkiego mecenasa kultury Zoisa Žiga. Drugi projekt, prowadzony w Słoweńskiej Akademii Nauk, obejmuje studia nad obiegiem książki zakazanej w Krainie w epoce wczesnonowożytnej. Trzeci projekt to opracowanie darowizn książkowych dla Biblioteki Narodowej Słowenii w latach 1774–1850. Dr Laura Carnelos (Università Ca' Foscari, Wenecja) omówiła projekt, którego celem jest opracowanie popularnej książki włoskiej z wieku XVI w zbiorach British Library. Znajdują się w niej egzemplarze edycji niezachowanych w żadnej włoskiej bibliotece. Drugim zadaniem badawczym jest

analiza innych źródeł potrzebnych do opisanego cyrkulacji interesujących badaczkę druków. Paulina Pludra-Żuk (Uniwersytet Warszawski, Instytut Historii PAN, Warszawa) omówiła produkcję i obieg w Polsce wierszowanej wersji Biblii autorstwa Piotra z Rygi. Fryderyk Rozen (Biblioteka Narodowa, Warszawa) przedstawił prezentację poświęconą historii katalogowania inkunabułów w Polsce. Zajęcia zakończył pokaz krótkiego, przeznaczonego dla szerokiej publiczności filmu Simona Waltona (Oxford e-Research Centre), ukazującego skomplikowane drogi inkunabułów z drukarni do rąk czytelników i poprzez półki kolejnych bibliotek.

Podczas szkolenia wielokrotnie podkreślano, iż bazy oksfordzkie pomyślane są jako platforma współpracy inkunabulistów z wielu krajów – przestrzenią, w której znów spotkać się mogą woluminy z dawno rozproszonych kolekcji. Badaczom polskim, świadomym skali rozproszenia naszych historycznych bibliotek, nie trzeba wyjaśniać szans stwarzanych przez bazę MEI.